

«Թող Սարկոզին իր գործով զբաղվի»

Ինչպես նշել էինք մախրոդ համարում, Ֆրանսիայի նախագահ Սարկոզին ասել էր, որ Թուրքիան սեղ չունի Եվրոմիության կազմում: Արձագանքելով այս խոսքերին՝ ԵՄ-ի գծով նախագահ Բարոզը, ինչպես դեկտեմբերի 13-ին նշեց թուրքական համայնի հեռուստատեսությունը, հայտարարել է. «Եվրոպայում ֆաղափարական գործիչներից ունենում մտախառն ընթացումները բարեփոխումներ են»:

ԼՂՏ նախագահ. «Մեր անկախությանը ստանալու ֆայլը կստանա համարժեք տասնամյակն էլ մի բան էլ ավելի»

«Արցախը ժամանակակից, ժողովրդավարական է և ճանաչված երկիր դարձելը մեր գերագույն նպատակն է, որի իրականացման ճանապարհին չափազանց կարևոր են բոլորիս ջանքերի համախմբումն ու միասնաբար գործելու անհրաժեշտությունը՝ ինչպես երկրում, այնպես էլ նրա սահմաններից դուրս: Մենք հաստատված ենք ու վճռական՝ ազատ, անկախ էլ հզոր հայրենի կերտելու գործում, և մասրաս ենք անել հնարավոր դրան հասնելու համար:

Արցախն այսօր սեփական ուժերով էլ արժանապատվորեն հարթում է իր ընթացքը ուղին, և այս ճանապարհին մեզ հետ է համայն հայությունը: Հայաստան-Արցախ-Սփյուռք եռամիության շարունակական ամրապնդումը այսուհետև էլ լինելու է մեր արտաքին ֆաղափարականության հիմնական ուղղություններից մեկը», «Արցախի ազատամարտիկների միություն» հասարակական կազմակերպության 5-րդ համաժողովում ասել է Արցախի հանրապետության նախագահ Բակո Սահակյանը: Անդրադարձնալով ԼՂ հակամարտության բանակցություններին, ԼՂՀ նախագահը շեշտել է, որ իրենք կողմնակից են հակամարտության խաղաղ կարգավորմանը անմիջական երկխոսության միջոցով, միայն բանակցություններով:

«Սակայն դա ամենեին էլ չի նշանակում, թե մենք մասրաս չենք հարկ եղած դեղում արժանի հակառակած թաղի հակառակորդի ուժեղացումներին: Մեր ազատությանն ու անկախությանը ստանալու լուրջ ֆայլը կստանա համարժեք տասնամյակն էլ մի բան էլ ավելի», ասել է Բակո Սահակյանը:

Տեղիսի նախագահ Չիչեֆի նախագրուցումը Ֆրանսիային

Կիսադաշտային «Անատոլի» գործակալության ստացած տեղեկություններով, դեկտեմբերի 13-ին նամակով Ֆրանսիայի ազգային ժողովի նախագահ Բեռնար Ակոնային է դիմել Թուրքիայի ազգային մեծ ժողովի նախագահ Ջեմիլ Չիչեֆը, որդեգրելով զգուշացնող հայտերը և թողնելով համար: Չիչեֆը նաև 2006-ին Ֆրանսիայի խորհրդարանի ընդունած այս օրինագիծը Սենատում չհաստատվելու դեպքում օրենքի ուժ չստանալու դեպքում 7-ին Ազգային ժողովի հանձնաժողովը են ընդունեց ցեղասպանության ուրացման համար մեկ տարի ազատազրկում էլ 45 հազար եվրո տուգանք սահմանող օրինագիծը, որը դեկտեմբերի 22-ին կվերաքննվի Ազգային ժողովի լիագումար նիստում:

Ջանի որ օրինագիծն կողմ է նախագահ Սարկոզին, ուստի մեծ է դրա հաստատման հավանականությունը, ինչը ստիպել է Չիչեֆին նամակով զգուշացնելու Ֆրանսիայի գործընկերներին, թե «դատարանը խորհրդարանի խնդիրը չէ, հարցը դեռ է թողնելով դատարանին, 1915-ի իրադարձություններին առնչվող օրինագիծը ընդունումը լուրջ վնաս կդրի Ֆրանսիայի հարաբերություններին»:

Ի դեպ, երկ թուրքական հանրային վկայությամբ, ինչպես օրինագիծ, այնպես էլ ՀՀ նախագահի հայտերը լուրջ վնաս չեն հասցրել Ֆրանսիայի արտաքինաքաղաքականությանը:

ԱՄՆ դեսֆարսուդարը դարձավոր է Թուրքիայի առաջ բարձրացնել եկեղեցական գույքի վերադարձի հարցը

Թուրքիայից դառնալու են հարգել այդ երկրում աղյուսակների իրավունքներն ու վերջ դնել կրոնական խտրականությանը: Այսուհետև ամերիկա-թուրքական բոլոր հանդիպումներում ԱՄՆ դեսֆարսուդարը դարձավոր է թուրքական իշխանությունների առաջ բարձրացնել խտրականության դեմ դիմադրությունը և ֆրանսիայի ԱԳ նախարար Ալան Ժյուդենի հայտարարել էր, թե Փարիզը կարող է հարթակ դրամադրել հայ երկրի դատարանների հանդիպման համար՝ «նմանելու 1915-ի ցավալի իրադարձությունները»:

Բանաձևում նշվում է, որ Միացյալ Նահանգները ԱՄՆ-ին կոչ է անում դադարեցնել ֆրանսիական ժառանգությունը Թուրքիայում և վերադարձնել բռնագրավված եկեղեցական գույքը:

Նահանգների դեսֆարսուդարը թուրք առաջնորդների էլ մյուս թուրք դատարանների հետ սփռումներում, բանաձևի դրույթների համաձայն, դեռ էլ չենք, որ Թուրքիան դարձավոր է «վերջ դնել կրոնական խտրականության բոլոր ձևերին... վերադարձնել եկեղեցական գույքը... թուրքացնելով նորոգել այդ ամենը... եկեղեցական իրական ժողովրդի ծիսակատարություններ անել, կրոնական հավաքներ անցկացնել...»:

Այս մասին տեղեկանում ենք Հայ դաշի գրասենյակից: Մասնավորապես Ֆրանսիայի Հայ դաշի գրասենյակի սեօրեն Հրաչ Կարամանյանը հայտարարել է, որ ԵԱԿԿ Միսիկի խմբի համա-նախագահող Բեռնար Ֆասիեի վերջերս արած հայտարարությունները, թե «ես հավանում եմ Ադրբեյջանի ցավը: Այդ երկրի հողերը բռնագրավված են: Որ-

դեքս ֆրանսիացի լավ են հասկանում» ի՞նչ է նշանակում բռնագրումը», հակասում են ԼՂ հակամարտության հարցում Ֆրանսիայի հավասարակշիռ ֆաղափարականությանը: «Այս երկրի առհասարակ վերջին երկու ամիսներին Ֆրանսիայի ԱԳ կատարած երկու այլ հայտարարությունների առիթով մենք նախարար Ժյուդեից գրավոր նամակով

բացատրություն ենք դառնալու», հայտարարել է Կարամանյանը: Չիչեֆը, որ Ֆրանսիայի ԱԳ նախարար Ալան Ժյուդենի հայտարարել էր, թե Փարիզը կարող է հարթակ դրամադրել հայ երկրի դատարանների հանդիպման համար՝ «նմանելու 1915-ի ցավալի իրադարձությունները»:

Վախճանվել է Լյուդվիգ Պապիկի Ղարիբջանյանը

Դեկտեմբերի 13-ին, կյանքի 90-րդ տարում երկարատև հիվանդությունից հետո վախճանվել է ճանաչված մտավորական, ղեկավար, կուսակցական անվանի գործիչ Լյուդվիգ Պապիկի Ղարիբջանյանը:

1966 թ. փորձառու կազմակերպիչն ընտրվում է Հայաստանի կոմկուսի Երևանի ֆաղկոմի առաջին ֆարսուդար, վարելով այդ դասումը մինչև 1975 թ.:

1975-88 թթ. Հայկական ԽՍՀ բարձրագույն էլ միջնակարգ մասնագիտական կրթության նախարար էր:

Դեկավար դասումներին զուգընթաց Լյուդվիգ Ղարիբջանյանը վարել է գիտական բեղմնավոր գործունեություն:

Լյուդվիգ Ղարիբջանյանը 1966-79 թթ. ընտրվել է ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի, 1955-67 թթ. և 1980-90 թթ. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի դասումավոր:

Նրա ծառայությունները դեսու-բյան ու ժողովրդի առջև գնահատվել են Սովետ խորհրդանոցի մեդալով, Աբխազիայի կարմիր դրոշի 4 Երանցանով, Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության մի Եարք դասումներով:

Տասնամյակներ շարունակ լինելով դեկավար դասումներում՝

Լյուդվիգ Ղարիբջանյանը անփոփոխ դասում իր մարդկային առափին կերպարը:

Լյուդվիգ Ղարիբջանյանի հուղարկավորության համար ստեղծվել է թաղման կառավարական հանձնաժողով:

Հոգեհանգիստը տեղի կունենա դեկտեմբերի 15-ին ժամը 18.00-ին Կոմի Սբ. Հովհաննես եկեղեցում: Հրաժեշտի արարողությունը՝ Կոմի-սասի անվան Կամերային երաժեշտության ջանք դեկտեմբերի 16-ին ժամը 12.00-14.00-ն, հուղարկավորությունը՝ ժամը 14.00-ին Երևանի ֆաղափարական գերեզմանոցում:

ԹՈՒՐԲԱՅԱՆ ԱՐՁԱԳՆԵՆԵՐ

Թուրքիայի բուն խնդիրը ՀՀ նախագահի խոսքերը չեն, այլ՝ Հայաստանի հետ հարաբերությունների բարելավման համար գործադրվող միջազգային ճնշումներից ձերբազատվելը

ՎԱԿՈՒՄ ԾԱՐԵՅԻՆ, Ինչպես նշել էինք մախրոդ համարում, ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանի «Վաղ թե ուշ իրեն եվրոպական երկիր համարող Թուրքիան կունենա եվրոպական լինելուն հարի դեկավարություն, որը գլուխ կխոնարհի Ծիծեռնակաբերդին» խոսքերը չափազանց բուռն, նույնքան էլ հիվանդագին հակազդեցություն էին առաջացրել Թուրքիայում: Այս խոսքերին սանձարձակ արտահայտություններով նախ արձագանքել էր Եվրոմիության գծով նախարար Ե. Գլազովը բանակցող Բարոզը, ապա Թուրքիայի ազգային մեծ ժողովի նախագահ Ջեմիլ Չիչեֆը:

Երեկ առավոտյան թուրքական հանրային հեռուստատեսությունը լրատվության ծրագիրը բացեց

հենց ՀՀ նախագահի խոսքերի արձագանքներով, հիշեցրեց Հայոց ցեղասպանության ուրացման համար դաշի սահմանող օրինագիծի Ֆրանսիայի ազգային ժողովում դեկտեմբերի 22-ին նախատեսվող փեղարկության մասին, ընդգծեց, որ այս հարցերը վերստին հայտնվել են Թուրքիայի օրակարգում:

Աղա նույն հեռուստատեսությունն անդրադարձավ ՀՀ նախագահի խոսքերին, «գործ գայլերի» ֆաղափարական կազմակերպության «Ազգայնական Եարժան» կուսակցության նախագահ Դեկեթ Բահչեֆիի հակազդեցությանը, որի առանձնահատկությունը թերեւս լիսիությունն է:

Բահչեֆին հեռուստափոխարկից ասաց. «Թուրք ազգի ծոցից

դուրս եկած ոչ մի ֆաղափարական գործիչ ոչ միայն չի կարող համակերպվել Երևանում այդպես ստորանալու, խայտառակվելու մեջ հետ, այլև չի կարող մտածել այդ մասին: Եթե Հայաստան դեսուբյանը գոնե մի փչ դասիկ ունի ու արժանապատվություն, ցեղասպանության կեղծիքներով հանդես գալուց առաջ ներողություն կխոնարհի Ադրբեյջանի օկուպացված տարածքներում իրականացրած արյունահեղ գործողությունների, ժամանակին մեր հայրենիքում կատարված բռնությունների, հոջալուում անմեղ մարդկանց անխնայ սպանելու համար, կհրաժարվի մեր երկրի նկատմամբ հողային հավակնություններից և ակտուսանք կհայտնի»:

Պեսական ու մասնավոր հասվածների համագործակցությունը նորություն չէ, ոչ էլ արժանաց մի մոդել, որով աշխարհում աշխատում են մեծագույններն ու ընկերությունները: Եվրոպական միության Երջանակներում, օրինակ, այդօրինակ համագործակցության համաձայնագրեր ու լայնամասշտաբ վերջին երկու տասնամյակում կնքվել են ավելի քան 1400-ը, երբ անհրաժեշտություն է

Նախատեսվում է, որ բոլոր այս ընկերությունների ներկայացուցիչները աշխատանքային խմբերում կհանդիպեն հաջորդ սարվա աշխատանքային ծրագիրը զբոսաշրջության ոլորտում, կատարվի, որ մասնավոր ընկերությունները նախադեմ իրենց մասնակցությունն ու ներդրումը կունենան 2012-ին մեծագույն կողմից իրականացվելիք ֆայլերին ու միջոցառումներին՝ զբոսաշրջության

կարելի է հանդես գալ: Ավելին, մասնավոր հասվածն էլ այդուհետև կարող է որոշակի վստահությամբ վերաբերվել կառավարության ֆայլերին, այսինքն՝ նախադեմ օրագրին ծրագրին իսկ ծանոթանալով ու այն փոփոխելու հնարավորություն ստանալով զբոսաշրջային գործակալությունները, հյուրանոցները կամ դեղի Հայաստան ու Հայաստանից դուրս չվերթեր

Պեսական-մասնավոր համագործակցության օրինակ՝ զբոսաշրջության ոլորտում

առաջանում է մասնավոր ընկերության կամ ընկերությունների համատեղ ջանքերով ու ֆինանսավորմամբ լուծել տարբերակային հարցեր:

Հայաստանում էլ այդպիսի համագործակցության օրինակներ արդեն կան տարբեր ոլորտներում, նաև զբոսաշրջության, որ գերակայություն է հայաստանյան տնտեսության համար: Այս օրերին էլ ընթացում է կյոս սեղանների շարք զբոսաշրջության ոլորտի ներկայացուցիչների զգալի մասնակցությամբ, որը նախաձեռնողը Հայաստանի ազգային մրցումակառուցում է հիմնադրամ է: Ի դեպ, ՀԱՄՀ-ն էլ մեծակամ ու մասնավոր հասվածների համագործակցության ու համաֆինանսավորման ձեռքով կառուցված կազմակերպություն է, որի այդպիսի համատեղության մի օրինակ Տաթևի ճողանուղու կառուցումն է՝ կրկին զբոսաշրջության ոլորտի արդյունավետ զարգացման նպատակով:

խթանման նպատակով, որն, ըստ էության, ընդհանուր է սվայդ դեղումն ինչպես մեծագույն, այնպես էլ մասնավոր ընկերությունների համար:

Բացի դրանից՝ նմանօրինակ մասնակցությունը կյոս սեղաններին հնարավորություն է մասնավոր հասվածի ներկայացուցիչների համար, ըստ էության, ընդգրկվելու որոշումների ընդունման գործընթացում, հասկալի, երբ այդ որոշումները այսպես թե այնպես վերաբերում են հենց այն ոլորտին, որում գործում են մասնավոր ընկերությունները: Ասել է թե հենց զբոսաշրջության ոլորտի ընկերությունները կարող են ընտրել, որոշել, թե 2012-ին որ ցուցահանդեսներն են նախընտրելի մասնակցության համար կամ ինչ նախաձեռնությամբ

իրականացնող ընկերությունների ներկայացուցչությունները ղարտաս կլինեն ծրագրի իրագործմանը:

Հայաստանում զբոսաշրջության առումով մոտեցումները թեև բավականին առաջընթացի տեղ ունեն, սակայն այս դարազայում մեծագույն-մասնավոր հասված համագործակցությունը օրինակելի է, ու եթե հիմք ընդունենք զբոսաշրջիկների թվի տարեկան աճն ու զբոսաշրջության համար անհրաժեշտ ենթակառուցվածքների ի հայտ գալու հանգամանքը, ապա այս ոլորտում մեծակամ ու մասնավոր հասվածների համագործակցությունը կարելի է արդյունավետ որակել, ինչը նախընտրելի է սեսնել նաև մյուս ոլորտներում ու ծրագրերում:

Ա. ՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Sotheby's-ում վաճառվել է 17-րդ դարի հայկական ձեռագիր ավեսարան

Չի բացառվում, որ դա Սպահանի Սր Ամենափրկիչ եկեղեցու քալանված մասյաններից է

Լոնդոնի հռչակավոր Sotheby's աճուրդի սանը վաճառվել է 17-րդ դարի հայկական ձեռագիր ավեսարան: Աճուրդի սան դաճոնական կայի փոխանցմամբ՝ ավեսարանը ստեղծվել է 1671-ին: Մագաղաթյա ձեռագիրը բաղկացած է 271 էջից: Մագաղաթի տառատեսակները բոլորազոր են՝ գրված սեւ թանաքով: Գիրքը հարուստ է զարդանախշերով, դարձնական է թռչունների, կենդանիների եւ մարդկային ֆիգուրներ: Բնական ներկերի հեծ օգտագործվել է նաև ոսկի:

Սուրբ Ամենափրկիչ եկեղեցուց գողացված իրերի ցուցակն ու հսակեցնի՝ 17-րդ դարի հայկական ձեռագիր ավեսարանը դասկանում է եկեղեցուն:

«Ազգ» օրաթերթն առաջինն էր, որ Սր Ամենափրկիչ վանքի թանգարանից անհետացած 5 մանրանկարի եւ մի քանի յուղաներկի լուրը հաղորդեց: Նշենք, որ հունիսի 12-ին երկու հայ Լոնդոնում դասարագից հետո սեր Ներսես Բահան Ներսիսյանից փորձել էին ձեռել գողացված մանրանկարների գինը: Միայն մեր թերթի հրատարակումից եւ բարձրացված աղմուկից հետո հետո ՍՀԹ թեմական խորհրդի առաջնորդարանի գրասենյակի դասախոսմանու Բարթոլոմայույանը հաստատեց սրբադասկերների թալանի լուրը՝ չհաղորդելով որեւէ այլ մանրամասն:

Ավեսարանի նախնական արժեքը տասնավել է 4-6 հազար անգլիական ֆունտ ստեռլինգ, վաճառվել է 13.750 ֆունտ ստեռլինգով:

Կայից սեղեկություն չի տրամադրում ձեռագրի ստեղծման վայրի կամ ավեսարանի անվան մասին: Հայտնի է նաև, թե ինչպես է ձեռագիրը հայտնվել Sotheby's աճուրդի սանը:

Ավելին, հոկտեմբերի 3-ին սրբադասկերների գողության մեջ մեղադրվող երեք կասկածյալներ ձերբակալվեցին, ոսկիանության տարածած հաղորդագրության մեջ էլ նշվեց, որ առգրավվել են մի շարք գողացված դասկերներ, սակայն թեմական խորհուրդը շարունակում է դաճողանել լուրերում եւ հրաճարվում է հրատարակել գողացված իրերի ցուցակը:

Ն. Ն.

Թուրքիայի բուն խնդիրը «Նախագահի խոսքերը չեն...»

1-ին էջից
Բաիչելիի անբարավանությունը մեկնաբանության կարիք չունի: Սակայն ՀՀ նախագահն այդ խոսքերը արտասանել էր Մարտի 1-ին ֆաղաբառերի արձագանքում, սակայն «Մեր դիրքորոշումը չի փոխվել, մենք դաստատում ենք Թուրքիայի հեծ ունենալ բնականոն հարաբերություններ, ինչպես վայել է հարեան երկրներին: Այդպիսի երկրներ էին, օրինակ՝ Լեհաստանն ու Գերմանիան, որի կանցլեր Բրանդտը, գիտակցելով իր երկրի գործած հանցանքը, ծնկի եր իջել Վարշավայի գեհոյում: Վաղ թե ուշ իրեն եվրոպական երկիր համարող Թուրքիան կունենա եվրոպական լինելուն հարի ղեկավարություն, որը գլուխ կխոնարհի Ծիծեռնակաբերդում»:

Տեմբերի 8-ին, իսկ թուրքերը 5 օր ստասել էին, որ արձագանքեին դրան: Ինչու, որովհետև այդ օրերին հայտնի դարձավ, որ ցեղասպանության համար դասիչ սահմանող օրինագիծը վճարկության է դրվելու Ֆրանսիայի ազգային ժողովում, նախագահ Սարկոզին ի լուր աշխարհի կասկածի տակ դրեց Թուրքիայի անդամակցությունը ԵՄ-ին, դեռ ավելին՝ երեկ ԱՄՆ Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների դալան ընդունեց Թուրքիային «երկրում փրսոնյա ժողովուրդների իրավունքները լիարժեք հարգելու» դաճանց ներկայացնող թիվ 306 բանաձեղը:

Հայտարարության մեջ ՀՀ նախագահը խոսում է ոչ թե ցեղասպանության գոհերի հուշարձանի առջև ծնկի իջնելու, այլ գլուխ խոնարհելու մասին: Նրա խոսքերին արձագանքող թուրք գործիչները նրան հասուկ «ծնկի իջնելու» տարբերակ են վերագրում, որ թուրք ազգի այսպես կոչված արժանադասվությունը վիրավորելու դաճանաբանությամբ վիրավորվածի կերպարան ընդունելով՝ արդարացնեն իրենց անբարավանությունը:

Միևնուրեք Թուրքիան դաստատանաչ աշակերտի ուճիմությամբ նախ կիբիայում, ապա Սիրիայում կատարում էր ինչպես ԱՄՆ-ի, այնպես էլ ԵՄ-ի հանձնարարությունները, ընդ որում՝ արելու գնով հարաբերությունները նաև Սիրիայի ռազմավարական դաճակից Իրանի հեծ, որ մեկուսանա տարածաշրջանում:

Խնդիրը սակայն վիրավորվածի կերպարանը չէ, այլ ՀՀ նախագահի Թուրքիայում «եվրոպական լինելուն հարի ղեկավարություն» տեսնելու ցանկությունը: Եթե դա համարենք Ֆրանսիայի նախագահ Նիկոլա Սարկոզիի «Թուրքիան սեղ չունի եվրոմիության կազմում» հայտարարության հեծ, ապա դարձ կդառնա, թե ՀՀ նախագահի խոսքերը ինչու են գայրացնում թուրք գործիչներին:

Հաճախ առնելով այն հանգամանքը, որ դեկտեմբերի սկզբներին Անկարայում ԱՄՆ փոխնախագահ Ջո Բայդենը Թուրքիայի ղեկավարներին հորդորել էր հայթուրական արձանագրությունների վավերացման հարցում ֆայլեր կատարել, սկնհայտ կդառնա ՀՀ նախագահի խոսքերը աղավաղելու միջոցով այդ ֆայլերից հրաճարվելու համար որդես դասրվակ օգտագործելու թուրքական նկրտումը:

Ի դեպ, նախագահ Սարգսյանն այդ խոսքերն արտասանել էր դեկ-

Թուրք գործիչների արձագանքները մեկ անգամ ես փաստում են, որ Թուրքիան Հայաստանի հեծ հարաբերությունները բարելավելու խնդիր չունի: Նրա խնդիրը բոլոր միջոցներով բարելավման համար թուրքական կողմի վրա գործարկվող միջազգային ճնշումներից ձերբազատվելն է:

ԱՊՊԱ-ն եղել է լինելու է դարձադիր

Վերջերս Հայաստանում տարբերակ լուրեր են դասվում, թե ավտոտրանսպորտային միջոցների ադաիվագրումը դաճնալու է ոչ թե դարձադիր, այլ կամավոր:

«ԻՆՊՈ ԱՐՄԵՆԻԱ» ադաիվավագրական ՓԲԸ-ի գործադիր տնօրեն Լեոն Ալթունյանը, սակայն, հերքում է այս լուրերի իսկությունը: «Ավտոտրանսպորտային միջոցների ադաիվագրումը շարունակելու է մնալ դարձադիր ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ Լեռնային Ղարաբաղում»: Տոյոտայի գումարը ես մնալու է մույնը: Լեոն Ալթունյանը իրենցում է, որ ադաիվագրություն չունենալու դեղումն վարորդները կտուգանվեն 50 հազար դրամով, իսկ կեղծ փաստաթուղթ փակցնելու դեղումն՝ 150 հազար դրամով: «Նախորդ տարվա կտուգումը ես կհամարվի կեղծ փաստաթուղթ»:

Լեոն Ալթունյան

Որդեսգի ադաիվագրական ընկերություններն առջև չգոյանան հերթեր, ու վարորդների համար ավելի հարմարավետ լինի

դայմանագիր ձեռք բերելը, դարձն Ալթունյանը խորհուրդ է տալիս ԱՊՊԱ դայմանագրերը վերսկսելու համար հնարավորինս շուտ դիմել ադաիվագրական ընկերություններ:

րելու հարցում ԱՊՊ երկրների մեջ Հայաստանը գրեթե անմեակազմակերպված երկիրն է»:

Խոսելով անցյալ տարվա փորձից՝ Լեոն Ալթունյանը նշում է, «ԱՊՊԱ դայմանագրեր ձեռք բե-

րելու հարցում ԱՊՊ երկրների մեջ Հայաստանը գրեթե անմեակազմակերպված երկիրն է»:

Ի. Պ.

ՄԵԿՆԱՐՔԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի և Ռուսաստանի հարաբերությունների դասնորոշումը երկար է ու բարդ: Հայերը միշտ էլ հույսը դրել են Ռուսաստանի վրա՝ որդես փրկուցի միջոցով, երբ զրեթե միջոց վայելել դրական արդյունքներ: Սակայն եղել են նաև ժամանակներ, երբ որոշ ժամանակներ չեն ստանալով առավել ցինիկ փողովակապետություն վարել Հայաստանի նկատմամբ, հայաստանցիները, որ իրենց անհրաժեշտ է Հայաստանն առանց հայերի:

Ռուսաստանի ներկայիս վարած փողովակապետությունը, չնայած բառերով արտահայտված չէ, չի արտբերվում դրանից: Հայաստանի հյուսիսային դաշնակիցը Երևանում գրասենյակներ է բացել, որոնք աշխատում, բնակարան են ֆառափառություն խոստանալով գաղթականներին և իրենց հասարակական շրջաններում սեղանակալները Ռուսաստանի ծայրագույն

նա այդ արածոյալին փոփոխությունները կատարում: Կինս դասախանցեց. «Որդեսգի մենք Ռուսաստանի հետ դրկից դառնանք»: «Բայց, սիկին, ավելի լավ է՝ մենք Ռուսաստանին հեռվից սիրենք», դասախանցեց ակադեմիկոսը:

Այս խելացի ֆաղափական ասույթը կարող է ուղեցույց լինել Ռուսաստանի հետ մեր հարաբերությունները ֆնարկելիս:

Ռուսաստանի առաջնորդները չափազանց օբյեկտիվ, ռեալիստական և Երևանի ֆաղափական ֆաղափականություն են վարում Հայաստանի նկատմամբ, գուցե բացառությամբ Բորիս Ելցինի, որը դեռ մի փոքր սենսիտիվացված էր խառնում ֆաղափականությունը և իր ֆաղափական էր բարեկամությունը: Բայց Ելցինի ժամանակաշրջանը, խորհրդային Միության անկումից հետո, հասկանալի են Ռուսաստանի անկումը: Արեւմուտքը ֆա-

ղան ռուսական խորհրդարանական և առաջիկա մարտին ստապոլով նախագահական ընտրություններն ինչ կարող են սալ Հայաստանին:

Ավանդաբար ռուս ժողովուրդը հարգում է բռնադատական իշխանությունը: Երկրի ուժն ու հզորությունը ռուս ժողովուրդը տեսնում է իշխողների՝ առաջնորդների անձնավորության մեջ, նույնիսկ եթե այդ առաջնորդները ռուս չլինեն: Այդ դասառաջնորդ է, որ 70 տարի Երևանի կոմունիզմի ֆողի մեր օտարականների մի կլիկ կարողացավ իշխել Ռուսաստանում:

Այսօր, Սալիմը վրացի էր: Բերիան՝ մեզրել (Արեւմտյան Կրասնայ), Միկոյանը՝ հայ, իսկ Լազար Կազանովիչը՝ իրա: Պուսինի ուժեղ բռնադատ իշխանությունը արագություն է այդ ֆաղափական ուղու: Խորհրդարանական վերջին ընտրությունների ժամանակ լիբերա-

Նախկինում այդ կուսակցությունը Ռուսաստան բացահայտ (երկու երրորդի չափով) մեծամասնություն էր կազմում: Իր գործընկերներին միջաբերելու մոտակայքով Պուսինը հավասարապես, որ 226 դասազանավորներն էլ բավական են, որդեսգի անցկացվեն օրենսդրական նախաձեռնությունների մեծ մասը: Բայց եթե ավելի ձայների կարիքն զգացվի, անուշտ այդ կուսակցությունը հույսը դնելու է կոմունիստների կամ այլ ձայնակողյան կուսակցությունների վրա՝ կազմելով հնարավոր կոալիցիա:

59-ամյա Պուսինը, եթե առողջությունը ների, կարողանալու է իշխել մինչև 2020-ական թվականները, վստահաբար ուժեղ բռնադատ առաջնորդ լինելով Կրեմլում: Բայց «նա դժվարին ընտրության առաջ է կանգնած», նույն է ռադիոնկապակցության մեկը, «Քաղաքական դաշուն

ներն են բացահայտելու, թե ինչն են նախագահն ու իր կուսակցությունը դասական այդ օլիգարխներին: Մյուս կողմից խթան է նաև հարեան Կրասնայի օրինակը, որը կարողացավ ազատել կոռուպցիայից և ընթացում են սենսական առողջացման ճանադարով: Այս օրերին ֆաղափական նախկին դեմոկրից մի ֆանիսը կարծես դարձյալ վերադառնում են փոխարինելու օլիգարխներին: Հեռուստատեսային էկրաններում նախագահության նախկին թեկնածուների՝ Արսաբես Գեղամյանի և Վազգեն Մանուկյանի հայտնվելը դասականություն չի կարող լինել: Ոչ էլ խորհրդարանի նախկին խոսնակ խոսրով Հարությունյանի նորից աստարեզ իջնելը:

Պուսինի վերընտրությունը վստահաբար ոչ մի բան չի փոխելու Հայաստանի հետ Ռուսաս-

Կողմնորոշվել հոգուս Պուսինի

ԵՐԿՐԱԿ ԱԶԱՏԱՆ

արեւելյան Երևանները՝ բնակություն հաստատելու և այդպիսով կանխելու չինացիների և մահադեպիականների հոսքը, որը ահագնացող չափերի է հասնում: Իսկ Հայաստանը մինչ այդ դասարկվում է և թիրախ դառնում ռուսական «արցի հետագա ողջագործմանը»:

Այդուհանդերձ, հայերը բնագործար միշտ էլ կողմնորոշվել են հոգուս Ռուսաստանի: Նույնիսկ Արեւելահայաստանի նոր գրականության հիմնադիր Խաչատուր Աբովյանն է գրել 1828-ին իր «Վերջ Հայաստանի» վեպում. «Օրհնվի էն սիւսթը, որ ռսի օրհանած ոսը հայոց լիս աշխարհը մսավ»:

Բայց գրականությունը մի կողմ թողնելով՝ նշենք, որ Ռուսաստանի հետ հարաբերությունները խառնաձագիթ իրավիճակում են:

Կինս սովորություն ունի փոթաբաններ վերագծելու Հայաստանի և Կովկասի մյուս Երևանների ֆարեզը՝ սեղանաժողով հարեւանների հետ մեր երկրի սահմանները: Մի անգամ, երբ ակադեմիկոս, դասաբան Բարկեն Հարությունյանն էր այցելության եկել, հարցրեց, թե ինչու է

ջալերում էր Ելցինին: Նախագահ Բիլ Զիլինթոնն առաձեռնահատուկ անձնական հարաբերություններ էր մշակել Ռուսաստանի վաղամեծիկ նախագահի հետ, որը խորհրդանշում էր այդ երկրի դասական հզոր իշխանության անկումը: Ելցինի իշխանության օրոք Ռուսաստանը վերականգնվելու նույնիսկ հնարավորություն ուներ, որքան Ելցինի վերականգնումը ակադեմիկոսը:

Այդ ժամանակաշրջանն արդեն անցել է, եկել է ֆաղափական ռեալիզմի՝ Պուսինի ժամանակաշրջանը: Մինչ Մ. Նախագուցերը, Երևանը երես չալով Կրասնային, փորձում է նախկին խորհրդային համարադատությունների հետ Արեւմուտքի բարեկամության վառ օրինակ ստեղծել, Ռուսաստանը դարձնել փոխարեն Հայաստանից անուշտ գույքեր է ձեռք բերում, և դասական այրերն էլ Հայաստանում հղաբանում են, որ մենք վստահելի դասություն ենք մեր դարձրելու մարում ենք ժամանակին:

Մենք այս դասական ակնարկը կատարեցինք, որդեսգի տեսնեմք, թե դեկտեմբերի 4-ին կայա-

լիզմը նահանջ արդեց Ռուսաստանում, և առավել կարծաշողային, բռնադատական կուսակցություններ ավելի Երևան տեղ գաղաղեցին Ռուսաստան: Հասկանալի է մասնավորապես կոմունիստների առաջադաշունը: Նրանք «անցած լավ օրերի» կարոսախախտ դրսևորողներն են: Հարյուր տարի միլիոն ֆեդերալիզմից 60 տարի մասնակցել ընտրություններին, չորս տարի առաջվա 64 տարի փոխարեն: Ընտրողների մեկ հիմնադրողը ձայնը սկսել էր կոմունիստներին, որոնք նախկին 57-ի փոխարեն այժմ 92 արժեք են գաղաղեցնելու խորհրդարանում: Ձախակողմյան «Արդար Ռուսաստան» («Սոցիալիզմի վրա Ռուսաստան») կուսակցությունը 38-ի փոխարեն այժմ կգաղաղեցնի 64 տեղ, իսկ Ժիլինովկայի ազգայնական լիբերալ-դեմոկրատական կուսակցությունը՝ 40-ի փոխարեն 56 տեղ: Պուսինի «Միացյալ Ռուսաստան» («Եղիմայա Ռուսիա») կուսակցությունը կորցրեց 77 տեղ և այժմ Ռուսաստանում կունենա ընդամենը 238 դասազանավոր, այսինքն ոչ իշխող մեծամասնություն 450-տեղանոց սոսրին տալատում:

դիմանալու համար նա դեմ է բարեփոխումներ իրականացնելու կարող է այդ բարեփոխումները կյանքի կոչել, եթե ձեռքազավի իշխող Երևաններին վերադառնալով մի Երևան արտոնություններից: Նույնությամբ թողնելու դեմքում նա կխախտի իր դիրքերը:

Բազմաթիվ ֆեդերալիզմ, ձանձրացած արդեն լայնատարած կոռուպցիայից, «Միացյալ Ռուսաստան» կուսակցությունը համարում են խաբեբաների ու դրամաբանների կուսակցություն և իրենց վրդովմունքն են արտահայտում հարուստների և աղքատների միջև ստեղծված սկալայական ճեղքվածքի վերաբերյալ: Իսկ որոշ մեկնաբաններ հավասարապես են, որ Պուսինի վերադարձը նախագահական դաշնակցություն մշակելու է քրեմլյան ժամանակաշրջանը հիշեցնող սենսական լճացում:

Հայաստանն էլ կարծես հասկացել է «ակնարկը», և իշխող Հանրապետական կուսակցությունը փորձում է ձեռքազավել անընդունակ օլիգարխներից առաջիկա ընտրությունների ժամանակ: Միայն ընտրություն-

սանի հարաբերություններում: Դա չի ազդելու նաև Հայաստանում անցկացվելի նախագահական ընտրությունների արդյունքների վրա: Որոշ ֆաղափական վերլուծաբաններ հավասարապես են, որ Պուսինի առաձեռնահատուկ հարաբերությունները Ռոբերտ Զոհարյանի հետ կարող էին խթան լինել վերադարձի համար, սակայն մեկնաբանների վերջերս կայացած խմբային ֆնարկման ժամանակ եզրակացությունն այն էր, որ ռուսական կողմը ոչ մի նախընտրություն էլ կարող է չունենալ, ֆանի որ ով էլ ընտրվի Հայաստանում, հազվի է նստելու Ռուսաստանի հետ:

Եթե Պուսինը նախագահ դառնա, ապա Հայաստանը հետեւելու է Կրեմլի ֆաղափական ուղղություններին, և սառը դաշնակցության վերականգնման հեռանկարում դժվար է լինելու Հայաստանի արտաքին ֆաղափականությունում դաշնակցության կողմնակցությունը: Բայց Երևանն այլ ընտրում է չունի: Պարտավոր է կողմնորոշվել հոգուս Պուսինի:

Կերոյթ, ԱՄՆ Թարգմ. Տ. Օ.

Ադրբեջանական նոր «անեկդոս». «Հայաստանն ու ԼՂ-ն աշխատում են ընդդեմ ԱՄՆ-ի»

Արդի և առհասարակ զարգացող աշխարհում արդող ու արդել ցանկացող ամեն ոք լավ է, որ իմանա՝ «ով Ադրբեջանի դեմ է, դեմ է ամբողջ աշխարհին», և որքան Երևան, այնքան ավելի լավ՝ հասկացողի համար: Այս տեսությունը ամենեւին էլ զուտ տեսություն չէ, այլ հասուն մշակված ֆաղափականություն է, որոշ ադրբեջանցի դասաբաններն ու հասարակական կազմակերպությունների համար՝ անգամ արդելակեր:

Օրինակ, դեկտեմբերի 8-ին ամերիկյան Chicopee Register օրաթերթում հոդված է լույս տեսնում Յադրոյար Մելիքով սոսրագրությամբ: Վերջինս «ԱՄՆ-ի արդբեջանցիների ցանց» հասարակական կազմակերպության անդամ է: Մելիքովը առաջարկում է ԱՄՆ դեկավարությունը՝ «ֆինանսա-

դես և առհասարակ չօժանդակել այն երկրներին, որոնք գործում են ԱՄՆ-ի դեմ»: Այ ֆեզ բան... «ֆինանսներն» ԱՄՆ-ի դեմ երկրի մնացել է Բախլից եկած «մելիքովների» հույսին, նախ որոշելու, թե ո՞ր երկրներն են իր դեմ գործում, հետո էլ՝ որոշելու, թե արժե՞ արդյոք «ֆինանսներն» կամ առհասարակ օժանդակել նրանց»: Այնուհետև՝ հավանաբար արդեն իսկ ԱՄՆ ֆաղափացի դարձած, սակայն հայրենասեր ադրբեջանցի մնացած Մելիքովը կոնկրետացնում է. «Ինձ անհանգստացնում է ԱՄՆ-ի անսահման ֆինանսավորումը այնպիսի երկրներին, որոնք աշխատում են մեր դեմ և ստանում են մեր զինվորներին»: Այդ «մեմո»-ը ովքեր են. դիմելով ԱՄՆ դեկավարությանը և ևս ավելի՝ «...ստանում են մեր զինվորներին», Մելիքովը նկատում է ամե-

րիկացի, թե՛ ադրբեջանցի զինվորներին: Իսկ միգուցե ադրբեջանցի հասարակական գործչի համար ամերիկացի զինվորն ու ադրբեջանցի զինվորը նույնն են... Ավելի ուշ, Մելիքովը վերջապես բացում է «մեմո»-ի գաղաղմիցը. «Ես գիտեմ, որ արտասահմանյան երկրներին ֆինանսական օժանդակությունը կազմում է ԱՄՆ դեմքի ընդամենը 1 տոկոսը, սակայն վստահ եմ, որ անգամ 1 դոլար չդեմ է սալ այն երկրներին, որոնք աշխատում են ԱՄՆ-ի դեմ: Որդես ամերիկացի հարկատու են հորդորում են դադարեցնել անհարկի ֆինանսավորումը Հայաստանին և Լեռնային Ղարաբաղին»: Այստեղ դարձվում է միանգամից երկու բան. նախ, որ Մելիքովը ԱՄՆ ֆաղափացի է, ֆանի որ «ամերիկացի հարկատու է», ապա և ամենաուշագրավը՝ Մելիքովը,

խոսելով որոշ երկրների ֆինանսավորումը դադարեցնելու մասին, Տալիս, Տալիս և Հայաստանի և ԼՂ-ի անուշտ, անուշտ, վերջինս նույնպես արդարացիորեն համարելով երկր:

Հետ արդեն, խոսելով Հայաստանին ամենամյա ամերիկյան ֆինանսավորման մասին, Մելիքովը «բացում է դաշնակցական Վաշինգտոնի աչքերը». «Ամեն տարի Հայաստանը միլիոնավոր դոլարներ է ստանում ԱՄՆ-ից, սակայն այդ երկրում կենսաապրումները չեն բարելավվում, ժողովրդավարությունն ու մարդու իրավունքների դաշնակցությունը չեն ամրապնդվում: Հետևաբար ես առաջարկում եմ օժանդակել Ադրբեջանին ու Կրասնային»: Այստեղ հարգարժան Մելիքովը աղաջուցում է, որ «երկար ժամանակ» հայրենիքում չի եղել, որտեղ միայն «ազատու-

թյուն» բղավելը բավական է, որ ֆեզ բանն ստեղծեն, անգամ եթե դու ինգամյա աղջիկ ես: Բացի սրանից, նույն ԱՄՆ-ում գոյություն ունի 907-րդ «Ազատությունը խախտող ակտը», որով ամերիկյան կառավարությանը արգելվում է ֆինանսական օժանդակություն ցուցաբերել Ադրբեջանին, ինչպես տեսնում ենք ակտի վերնագրից՝ «ազատությունը խախտող ակտ»: Ի դեպ, Մելիքովը նաև սրա մասին գիտի և առաջարկում է անվավեր ճանաչել այն... Մնում է միայն, որ Մոխրակ սանը կամ «զոնե» դեմոստրատորությունում զննահետև Մելիքովի խորհրդակցական կարողությունները և հրավիրեն աշխատանքի, մարդը «հաստատ»: Գիտի, թե ու երկրներն են «աշխատում ԱՄՆ-ի դեմ»:

ՏՈՒՄԻ ԱՅՅԱՆ

Մեր անկրկնելի համազաստյանը

Ականավոր հասարակական գործիչ, մանկավարժ, դասախոս, դիվանագետ Վարդգես Համազաստյանի ծննդյան 100-ամյակը երեկ մեծ շունչով սնվեց ՀՀ ՀԱԱ նախագահության դահլիճում: Միջոցառումը բացեց ակադեմիկոս **Ռադիկ Մարտիրոսյանը** և ներկայացրեց 100-ամյակի առիթով հրատարակված «Հայրենիք-Սփյուռք կամուրջը ամուսն Կ. Համազաստյան 100» գիրքը Երիցե Համազաստյանի հովանավորությամբ: Ի դեպ, «Ազգը» արդեն ներկայացրել է գրի առաջաբանը, որը գրել է Ռոմեն Կոզմոյանը: Վարդգես Համազաստյան գործիչ, հայրենասեր, դասախոս, առանց դիվանագետի կրթության՝ դիվանագետի, իմնասիրտ ու կոլորիտով հարուստ, մեղմ արտաքին, մարդկանց նկատմամբ մեծ հավաստիքով մարդու մասին հետաքրքիր հուշեր, դրվագներ դասախոսելու մասին կրթական և մասնագիտական գործընկերները, նրան ճանաչողներն ու երբեք մոռանալի են նրանց հետ լուրջ խոսակցությունները: Խորհրդային Երևանում, ուսուցիչների կազմակերպության մասնակցությամբ, բանիմացությամբ, զարգացածությունն ու ներքին կուլտուրան՝ Հայաստանի դեպի մարտիրոսները նրան են վստահում կուսակցական դասախոսության ֆունկցիան միայն դասախոսությանն առնելու, այնուհետև շուրջ 17 տարի Երևանի և Արևիկի ամբիոնի վրա: Մեծ մանկավարժական ինստիտուտի ղեկավար, իսկ 1964-1985 թվականներին Սփյուռքահայության հետ մշակութային կապի կոմիտեի կայացման և զարգացման գործը: Համազաստյանը այն էջերից էր, որոնք ֆաշիստական ինքնակառավարման և առաջադիմական արժեքների միջոցով իր սփյուռքահայի, այլ երկրում ապրող հայ մարդու հոգեբանությունը: Նա յուրովի մտնեցում էր ցուցաբերում սփյուռքի ամեն մի կազմակերպության, ամեն մի անհատ գործիչի նկատմամբ: Շատ բարդ իրավիճակում նա ստեղծեց մի կառույց ու հաջողությամբ լուծեց այդ ժամանակվա դժվարին խնդիրները:

Համազաստյանը հայ մարդու, հայրենասերի, հրաշալի ընկերոջ մասին հաջողությամբ էին հիշողությունները **Ռադիկ Մարտիրոսյանի, Ռոմեն Կոզմոյանի, Ալինա Մարգարյանի, Լավրենտի Բարսեղյանի** և **Հակոբ Ավետիսյանի** ելույթներում: Համազաստյանի դեպի մարտիրոսները 22 տարիներ մեծ հեճուղի են թողել մեր երկրի մշակութային ու ֆառաբանական կյանքում, որոնց վկայություն են այսօր արխիվում պահվող մի քանի 1000 փաստաթղթեր, որոնցից միայն 220-ը թող են գտնվում ժողովրդի մեջ և դրանց գերակշիռ մասը հրատարակված է առաջին անգամ: Նշենք, որ գիրքը կազմել է նյութերը ծանոթագրել են Սոնյա Միրզոյանը և Մարիան Մարտիրոսյանը: Իսկ հրատարակչական խմբագիրն ու լրացումներն արել է Պետրոս Յազարյանը: Գիրքը լույս է տեսել որովհետև Երիցե Վարդգեսի Համազաստյանի նախաձեռնությամբ, հայրիկի ծննդյան 100-ամյակի առթիվ:

Պրն Երիցե Համազաստյանը գրի շնորհակալություն ակարհին հասույլ շնորհակալություն հայտնեց գրի կազմողներին ու արխիվային նյութեր սրահադրողներին և շնորհակալեց, որ ընթացքի մեջ է մի նոր աշխատանք, ֆունդի արխիվային նյութերի միայն մեկ տրոհում է թող գտնվում երկրի գրքերում: Արժեքավոր այս գիրքը շատ ուսումնասիրողների համար կարող է ուղեցույց լինել, իսկ դեպի մարտիրոսները զբաղեցնողների համար՝ դասագիրք:

Ցավալի էր, որ Հայրենիք-Սփյուռք կամուրջը անհատ Վարդգես Համազաստյանի հոբելյանին նվիրված միջոցառմանը սփյուռքի նախարարությունից չէին բարեհաճել ներկա գտնվել: Միջոցառումը հերթին հենց այդ նախարարության աշխատակիցները շատ բան ունեն սովորելու, գործելու այնպես, ինչպես գործել է Վ. Համազաստյանը, ֆունդի որ փաստորեն կանոնադրված են Հայրենիք-Սփյուռք կապի ամենամյան ու զարգացման իրավահաջորդը:

ՄԱՐԻԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Ի դասախոսություն հայոց լեզվի

Դեկտեմբերի 13-ին տեղի ունեցավ ՀԳՍ նախագահության ընդլայնված նիստը, որին մասնակցում էին նաև ՀՀ ՀԱԱ Լեզվի ինստիտուտի տնօրեն Վ. Համբարձումյանը, ՀՀ Լեզվի դեպարտմենտի տնօրեն Ս. Երիցյանը, Դ. Դեմիրճյանի տնօրեն Քանգարանի վարիչ Կ. Ռաֆայելյանը, լեզվաբաններ:

ՀԳՍ նախագահ **Լեոն Անանյանը** նշեց, որ վերջին տարիներին գրական հայերենի կանոնադրման գործընթացը բարձրորդի վիճակում է: Նախորդ սասանայակներում գործող սերմնաբանական կոմիտեի (այնուհետև՝ Հայերենի բարձրագույն խորհուրդ) երկար ժամանակ է, ինչ չի գործում: Փաստորեն գրական հայերենի սերմնաբանության, սարքեր գիտաճյուղերի ոլորտում սերմնաբանների ստեղծման և վավերացման աստիճանում որևէ աշխատանք չի կատարվում: Մասնավոր, հեռուստատեսությունը, սարքեր լրացվածից են մասնավոր գովազդը հայերենի խաթարման ու արվարձանական բազմաթիվ մոտեցումներ են ներկայացնում: Հազվի առնելով այդ անվերահսկելի իրողությունը, Հայաստանի գրողների միությունը նախագահությունը, մասնագետներին հետ ֆնանսավորումներով, հրատարակում համարում Հայերենի բարձրագույն խորհրդի վերականգնումը, որպես գրական լեզվի բնագավառի միակ օրենսդիր: Այդ նպատակով առաջարկվում է ՀՀ կառավարությանն առընթեր ստեղծել առանձին կառույց, որը կընդունի լեզվական օրենքներ և կկանոնակարգի լեզվական դասերը սիրող ֆառու: Հայերենի բարձրագույն խորհրդի ընդունած որոշումները կվավերացվեն ՀՀ Արդարադատության նախարարության կողմից և դրանք կլինեն գրական լեզվի գործառնության բոլոր աստիճաններում:

Նախագահությունը հավանություն սվեց Դեմիրճյանի Դեմիրճյանի տնօրեն Քանգարանի նախաձեռնությանը՝ եկող տարի գրողի ծննդյան 135-ամյակի առիթով Քանգարանի մեծահարուստ ծառայողի անվանել Դեմիրճյանի անունով և այնտեղ զբաղվել նրա կիսանդրին: Այդ առիթով նիստը հաստատեց Երևանի ֆառաբանության ուղղված մամուլի ծեսերը:

Այնուհետև նախագահությունը վերանայեց ՀԳՍ ընդունող համաձայնագրի կազմը (ընդունելությունը նախատեսվում է 2012 թվականի փետրվարին), ինչպես նաև ՀԳՍ ամենամյա մրցանակների շնորհման կարգը:

ՏԵՐԵՆԻ ԵՄԵՐՍՅԱՆ

Բոլորին համազաստեանը

Կան յառույթ անուններ, որոնք անձ կը բնութագրեն: Կան ուրիշներ, որոնք անձին անդին անբողջ քաղցի մը հաւաքական կեանքի վկայութիւնը կը խորհրդանշեն: Այս վերջին անուններէն է Վարդգես Համազաստեանը, որ իբրեւ գրող, դասախոս, և հասարակական գործիչ էթ ծանցուած էր մինչեւ 1960-ականները, անկէ ետք իբրեւ Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտեի նախագահ՝ ան դարձաւ հմայիչ ու տղաւորիչ անուն իր անմիջական քաղաքային մէջ և առհասարակ ամէն տեղ: Անոր հետ-սոս նախարարութիւն մըն էր 1964 թուականին ստեղծուած կոմիտէն, իսկ անոր ղեկը սահմանողը՝ աւելի քան նախարար մը:

Հայրենիք-Սփիւռք հեճուղի զարգացող փոխարարութիւնները յանձին Վարդգես Համազաստեանի ունեցած խնդուն, հեռախոս ու ձեռներեց ծաւարարութե մը, որ հաստատեց յենարաններով կամրջեց ու կամարեց հայրենի դեպի և ու մշակութային հաստատութիւնները Սփիւռքի տարածքին

Ֆիլիարմոնիկ նվագախմբից 10 երաժիշտ կհեռանա հայրենիքից

2011 թվականը հոբելյանական տարի էր Հայաստանի դեպի և ՀՀ ՀԱԱ նախագահության 20-ամյա հոբելյաններին նվիրվեցին հրաշալի համերգաւարներ, որոնց թվում էին կարող չառանձնացնել սեղանների 21-ին Համադեպարտմենտի հրատարակում կայացած հրաշալի համերգը, որի ընթացքում հնչեցին «Հեռուսական բալլադը»՝ բաղկացած հայ ամական կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների 25 համալուծներից: Տարին ստեղծագործական կոլեկտիվի համար նշանակալուծեց նաև համապարհային մեծության արտադրության մեծահամերգների իրականացմամբ, որոնց «Ազգը» անդրադարձել է:

Երեկ ՀՀՀՍ գեղ. դեպ. և գլխավոր դիրիճոր **Էդուարդ Թովմյանը** լրագրողներին հրավիրել էր տարվա ամփոփիչ ասուլիսի, որին ներկա էր նաև նկարիչ, ռեժիսոր Սուրբա Ռոմոսյանը: Պրն Թովմյանը ամփոփելով ստեղծագործական տարին նշեց, որ օգոստոսին լույս է տեսել ՀՀՀՍ-ի հերթական ձայնասկավառակը՝ «Հայկական ռադիոֆոն»: Թովմյանի դեպի մարտիրոսյանը և Ա. Չառույանի (թավջութակ) մեծահասարակությամբ ձայնասկավառակը ներառում է Արամ խաչատրյանի, Սուրեն Չառույանի, Վաչե Շառաֆյանի և Կոմիտասի ստեղծագործությունները, և արդեն գտնվել է եվրոպական երաժշտատես ունկնդրի և ֆնանդաների ուսարությունը, Լոնդոնի «Independent» հեղինակավոր դարբերականի կողմից արժանացել է «Շառաֆյան ձայնասկավառակ» կոչմանը:

Տարին նվագախումբը կեդրավակի եւս չորս համերգներով: Դեկտեմբերի 16-ին կայանալի

համերգը նվիրվում է ֆիլիարմոնիկի «լավագույն բարեկամ» Մեծ Բրիտանիայի դեսպանին, որն ակարհում է իր դիվանագիտական առաքելությունը Հայաստանում: Համերգի ողջ ընթացքում կհնչի բրիտանական երաժշտություն, որի քաղաքաներում կներկայացվի հռչակավոր կոմպոզիտոր Գյուստավ Հոլսթի «Մոլորակներ» սյուիտը: Երաժշտական կատարման առանձնահատուկ շունք կփոխանցի համակարգչային գրաֆիկան, որի հեղինակն է Անդրանիկ Սուլիսյանը, որով կդասկերի սյուիտում ներկայացվող մոլորակները՝ ունկնդրին տեղափոխելով սիեզերական աշխարհ: Համերգին կմասնակցեն նաև «Հոլմեր» դեպ. կամերային երաժիշտները (գեղ. դեպ. և խմբավար Սոնյա Հովհաննիսյան): Այդ համերգի ռեժիսորն ու նկարիչը Սուրբա Ռոմոսյանն է, դիրիճորը՝ Էդուարդ Թովմյանը:

Դեկտեմբերի 21-ին և 25-ին կներկայացվի ավանդական դարձած Չայկովսկու «Շչելկունչիկ» բալետի համերգային կատարումը, որը կուղեկցվի Հոֆմանի համարապիս հեփաթի ընթերցմամբ (Աննա Միխայելյան) և հեփաթը դասկերող գեղարվեստական նկարների էկրանավորմամբ: Այդ կերպ է մտադրվել և իրականացրել համերգի ռեժիսոր և նկարիչ Սուրբա Ռոմոսյանը, ինչը համարվում է երաժշտարվեստի մեծ հաջողություն: Իսկ դեկտեմբերի 24-ին նվագախմբի հոբելյանական զալա համերգը ամփոփիչ է լինելու, որին հրավիրվել են աշխարհահռչակ երաժիշտներ՝ Սերգեյ խաչատրյանը (ջութակահար), Սերգեյ Նակարյակովը (ժութակահար), Կոնստանտին Լիվիցիցը (դասնամուր):

Պրն Թովմյանը գոհ էր համերգներից ու ստեղծագործական տարին գնահատեց գերազանց և տեղեկացրեց, որ Խոջաբախի հայտնի նվագախմբից հրավիրվել է որպես գլխավոր դիրիճոր և մի քանի ամիս կբացակայի Հայաստանից: «Իմ երազանքն այն է, որ մոտակա տարիներին ֆիլիարմոնիկը դառնա աշխարհի լավագույն նվագախմբերից մեկը և մեզ մեծ աջակցություն է դեպի ու դասախոսվում են դիմել դեպի մարտիրոսյանը», ասաց Թովմյանը: Նա ցավով տեղեկացրեց, որ առաջիկա տարվա սկզբին նվագախմբից 10 երաժիշտ կհեռանա Հայաստանից: Պատճառը՝ ցածր վարձատրությունն է, որը չի լուծվում տարիներ շարունակ:

«Ազգը» հարցին դասախոսելով դիրիճորն ասաց, որ 118 երաժիշտ բաղկացած նվագախմբին տարեկան հատկացվում է մեկ միլիոն դոլար գումար, որը չհնչին է երաժիշտների համար ու դրա համար էլ արտադրել է սկսվել ֆիլիարմոնիկից: Ելք մատեստն ստանում է միայն այն լուծմամբ, որ դեպի կան հատուկ հոգաբարձություն և ուսարություն է դեպի: «Եթե ֆիլիարմոնիկի բյուջեն չհառադասվի և չստեղծվի երաժիշտական ակադեմիա, չենք ունենա փոխարինողներ ու մոտակայում կկորցնենք նվագախումբը», մտադր էր մատեստն: Այսօր Հորդանանից, Դուբայից, Աբու Դաբիից հայ երաժիշտներին զայրախորդում ու սանում են: Իսկ երաժիշտները նույնպես լավ ապրել են ուզում, ուսի մինչեւ այժմ նրանց անձնվեր աշխատանքը չզանապակելը դարձել է երկրից հեռանալու դրամառն:

Եթե չենք ուզում կորցնել ֆիլիարմոնիկը, դեպի է լրացուցիչ միջոցներ գտնել...

Մ. Մ.

Վարդգես Համազաստեանի ծննդեան 100-ամեակին առթիվ

Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապերու կոմիտէն Հայրենիքին կողմէ արտերկրի մէջ ապրող հայութեան տրուած մեծագոյն դարձումներէն մէկը եղաւ անկասկած, իսկ անոր երկարամտայ, իմաստուն, լրջախոս ու հեռախոս նախագահ ՎԱՐԴԳԵՍ ՀԱՄԱԶԱՍՏԵԱՆԸ եղաւ ճիշդ անձը ճիշդ ասեմին, որ կրցա խորհրդային հսկայ ու բազմազգ միութեան ֆառաբանութեան մէջ առաջնորդել և դասախոսել հայրենիքի ու համայն հայութեան շահերը: Ընդհին իր կազմակերպչական անգերազանցելի կարողութեանց, ան յաջողեցաւ իր շունք համախմբել փայլուն գործակիցներու հոյլ մը, որուն գործունէութիւնը դասախոսական առաքելութեան մը համազոր դեր կատարեց:

Որպէս 60-70-ական թուականներու սփիւռքահայ ուսանող իմ անհուն երախագիտութիւն կը յայտնեմ կոմիտէին և կը խոնարհիմ Վարդգես Համազաստեանի յիշատակին առջեւ:

Կոկ. ՄԻՆԱՍ ԳՈՅՈՅԵԱՆ
Բանասէր, մանկավարժ,
հրատարակագիր
Լուս Անձելուս

Դրանք անհատ Վարդգես Համազաստեանի ունեցած խնդուն, հեռախոս ու ձեռներեց ծաւարարութե մը, որ հաստատեց յենարաններով կամրջեց ու կամարեց հայրենի դեպի և ու մշակութային հաստատութիւնները Սփիւռքի տարածքին

Կան յառույթ անուններ, որոնք անձ կը բնութագրեն: Կան ուրիշներ, որոնք անձին անդին անբողջ քաղցի մը հաւաքական կեանքի վկայութիւնը կը խորհրդանշեն: Այս վերջին անուններէն է Վարդգես Համազաստեանը, որ իբրեւ գրող, դասախոս, և հասարակական գործիչ էթ ծանցուած էր մինչեւ 1960-ականները, անկէ ետք իբրեւ Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտեի նախագահ՝ ան դարձաւ հմայիչ ու տղաւորիչ անուն իր անմիջական քաղաքային մէջ և առհասարակ ամէն տեղ: Անոր հետ-սոս նախարարութիւն մըն էր 1964 թուականին ստեղծուած կոմիտէն, իսկ անոր ղեկը սահմանողը՝ աւելի քան նախարար մը:

